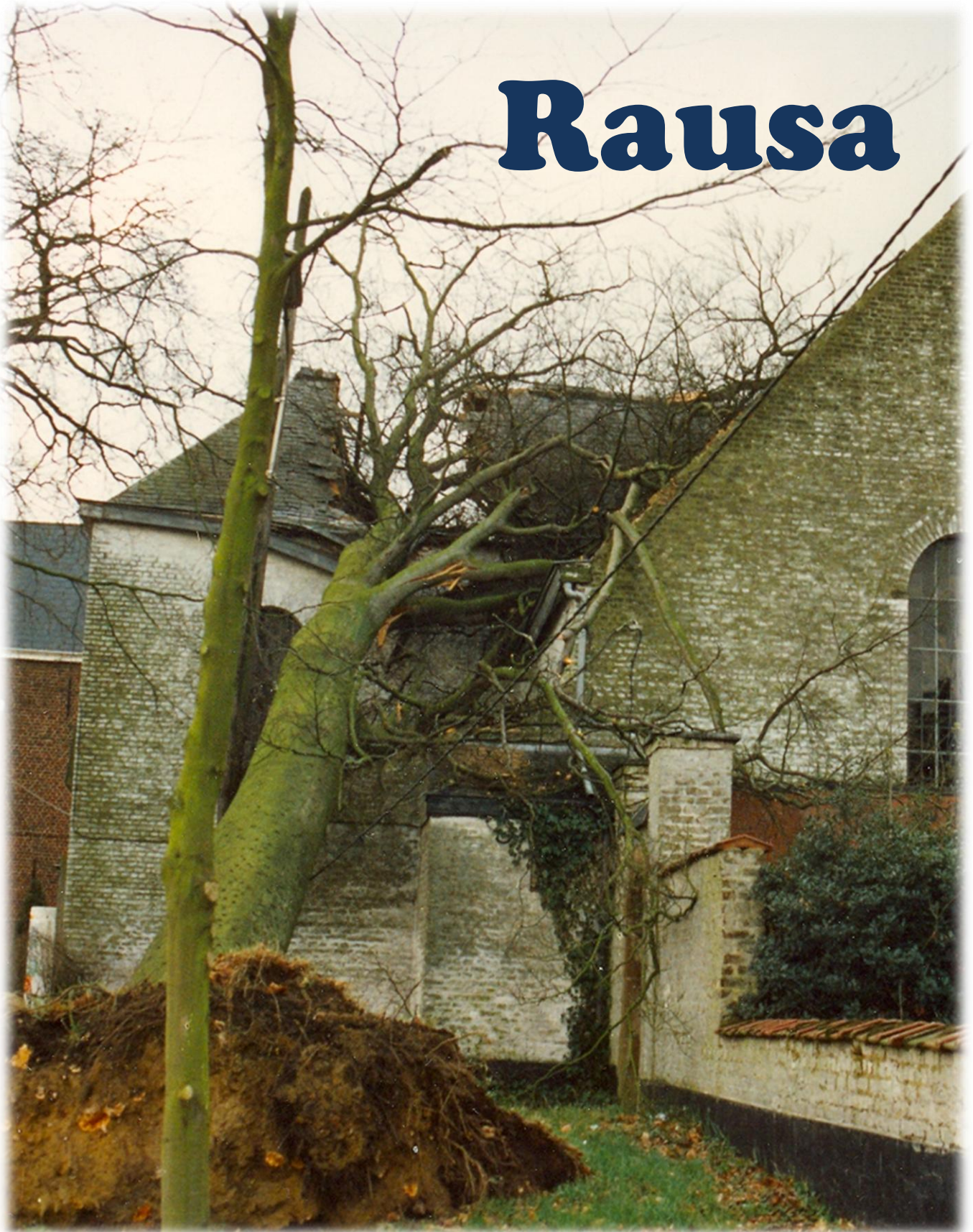

Rausa

Erfgoedtijdschrift voor Borchtlombeek, O.L.V.-Lombeek, Pamel en Strijtem

Verschijnt 10 maal per jaar. Tweede jaargang nr. 9, Roosdaal, november 2014

Rausa

Erfgoedtijdschrift voor
Borchtlombeek, O.L.V.-
Lombeek, Pamel en
Strijtem

Secretariaat en
verantwoordelijke
uitgever:

Erfgoed Rausa, Varing 40,
1760 Pamel
www.rausa.be

Werkten mee aan dit
nummer: François van der
Jeught, Bart Caulier, Jan
De Mont, Marc Muylaert

Eindredactie:
Kristien Hemeryckx en
Walter Evenepoel

Iedere auteur is
verantwoordelijk voor
haar/zijn bijdragen.

Je kan je gratis abonneren
op de digitale versie van
Rausa door een
eenvoudig bericht te
sturen naar
rausa@skynet.be. Het
tijdschrift is ook in
gedrukte versie
beschikbaar, maar dan
kost een jaarabonnement
€ 20- te storten op
BE 97 8601 1557 2549

©
Zonder voorafgaande
toestemming van Erfgoed Rausa
mag niets uit deze uitgave
worden verveelvoudigd en/of
openbaar worden gemaakt door
middel van druk, fotokopie of
op welke andere wijze dan ook.

om te beginnen...

Rausa verschijnt tien maal per jaar:

februari, maart, mei, juni, augustus, oktober, november en december in digitale versie en op aanvraag in gedrukte versie. In april wordt Rausa als gedrukte monografie uitgegeven ter gelegenheid van de Erfgoeddag, in september ter gelegenheid van de Open Monumentendag.

De digitale nummers zijn gratis. Wie een gedrukte versie wil kan die aanvragen tegen twee euro per nummer (exclusief portkosten) of een jaarabonnement van € 20.

Wie zelf artikels wil schrijven of beeldmateriaal wil bezorgen is hartelijk welkom. De bijdragen graag inleveren een maand voor de datum van verschijnen.

Redactieadres: Erfgoed Rausa, Varing 40, 1760

Inhoud van dit nummer:

Blz. 2	om te beginnen
Blz. 3	nacht en ontij
Blz. 3	terugblik
Blz. 4	Rausa in actie
Blz. 5	(niet meer zo) vers van de pers
Blz. 14	een nieuwe klok voor Strijtem
Blz. 18	tragische autobotsing
Blz. 21	klap van hier
Blz. 23	uitsmijter

Voorpagina:

Foto van Marc Nieuwborg uit 1993:
de beuk in de kerkbeuk van Ledeberg

nacht en ontij

Er zijn mensen die niet meer naar de nieuwsuitzendingen durven kijken en een krant slaan ze al helemaal niet meer open. "Er is toch alleen nog maar slecht nieuws" kankeren ze. En echt vrolijk word je natuurlijk niet van de Syrische toestanden, het Ebolaverhaal, het Luxemburgse rijkensprookje of de perenberg waar onze boeren op zitten. Maar toch, het was vroeger niet beter. In deze sombere novemberdagen komt het op een schepje zwaarmoedigheid min of meer niet aan en dus grasduinden we eens in de miserie van onze voorouders. Iedereen heeft het recht om eens tot 'Het Laatste Nieuws'-niveau af te dalen.

Moorden, jaloezie, bloed en tranen, Rausa 9 staat er vol van. Al laten wij onze lezers niet achter in wanhoop! Tussen alle ellende door vertellen wij iets over de fijne activiteiten die we achter de rug hebben en over al het moois dat ons te wachten staat. Zo kunnen wij uitpakken met maar liefst drie kersverse erfgoedpublicaties die Roosdaalse onderwerpen behandelen. Er is dus nog leven na de miserie van deze editie, meer nog, in de donkere winterdagen werken we naarstig voort aan een beloftevolle nieuwe lente!
(WE)

terugblik

Tijdens de **Allerheiligendagen** was Erfgoed Rausa present op de boekenbeurs van Davidsfonds Roosdaal. Niet alleen met een informatiestand, maar ook om er de nieuwe publicatie voor te stellen die we samen met dé cultuurvereniging van onze gemeente realiseerden. Elders in deze Rausa vind je meer informatie over dit boek.

Op 13 november liep de polyvalente zaal van GC Het Koetshuis aardig vol voor onze jaarlijkse lezing. Het werd een verrassende kennismaking met Karel van de Woestyne. De sfeervolle declamatie van Jan De Leeuw was een ideale inleiding op de verhelderende causerie van Peter Theunynck. Wij leerden de sombere dichter kennen als een mens van vlees en bloed, die zich in de penibele omstandigheden van WO1 overeind probeerde te schrijven. Dat hij daarvoor zeer omzichtig moest te werk gaan en af toe de bezetter naar de mond

moest spreken of zijn onzekerheid wegmoffelen in ironie, dat was voor het aandachtige publiek een ontdekking. De uitweiding over zijn verblijf op Ledeberg werd geïllustreerd met pittige anekdotes en nooit eerder getoond fotomateriaal.

Donderdag 4 december, 20 uur:

Voorstelling nieuwe publicatie!

Rita Van Isveldt

Gezinsreconstructie

gemeente
BORCHTLOMBEEK
1700 – 1914

Rausa in actie

Rita Van Isveldt is niet aan haar proefstuk toe, zij publiceerde eerder al twee lijvige gezinsconstructies over Pamel. Nu pakt **Erfgoed Rausa** uit met de publicatie van een meer dan vierhonderd

derd bladzijden tellend boek waarin familievorsers alle Borchtlombeekse sporen uit hun stamboom kunnen opzoeken. Het boek wordt geopend met een preambule van **François De Neef**. Wij nodigen iedereen van harte uit op de boekpresentatie op **donderdag 4 december 2014, 20u.** in de **Sint-Amanduskerk van Borchtlombeek**. Naast de auteur zelf zal o.a. dr. **Herman Van Isterdael**,

gewezen hoofd van het Rijksarchief in Leuven, ons onderhouden over het hoe en waarom van genealogie. Verder is er ook een pittige muzikale omlijsting en staat er achteraf een glaasje klaar.

De toegang is **gratis**. Reservatie is gewenst (rausa@skynet.be). Omdat dit boek op een beperkte oplage wordt gedrukt (Drukkerij Nevelland Drongen) is het raadzaam vooraf in te tekenen. Stort daarom € 20- op **BE97 8601 1557 2549 van Erfgoed Rausa**, of beter nog, kom op 4 december naar Borchtlombeek en verzeker je daar van jouw exemplaar van dit knap staaltje familiekunde.

Op **vrijdag 5 december 2014** organiseert de Erfgoedcel Pajottenland Zennevallei haar eindejaarsdrink. Iedereen die het erfgoed in onze regio een warm hart toedraagt is welkom! De eindejaarsdrink vindt plaats in De Cultuurschuur, **GC De Cam** in Gooik (Dorpsstraat 67, 1755) van **19u30** tot 23u.

Het programma ziet er uit als volgt:

- 19u30: verwelkoming met een drankje
- 20u: woordje burgemeester Doomst en voorstelling van de nieuwe beleidsperiode
- 20u30: erfgoedmarkt met drank, hapjes en randactiviteiten

Gelieve vóór 28 november je aanwezigheid te melden via karen@erfgoedcelpz.be.

Het wordt een drukke week: op dinsdag 2 december werken we tussen 14 en 17 uur in het gemeentelijk archief. En terwijl we op 4 en 5 december toch op stap zijn, kunnen we er meteen een lang erfgoedweekend van maken: op zaterdag 6 december zetten we de deur van de erfgoedkelder (GC Het Koetshuis) weer open. Welkom van 9 tot 12 uur!

Noteer zeker ook al dinsdag 24 maart in je nieuwe agenda! Dan pakt Erfgoed Rausa (i.s.m. Davidsfonds Roosdaal) uit met een unieke voorstelling: 'Onderweg naar Waterloo' over de troebele periode in onze streek in de aanloop naar de grote veldslag. Meer hierover in onze volgende Rausa's.

"(Niet meer zo) vers van de pers"

In deze rubriek gaat Bart Caulier in vergeelde persberichten op zoek naar schrijfsels over onze gemeente, en verwonderen we ons over de merkwaardige observaties van onze voorvaders. Gewoonlijk is deze rubriek eerder bescheiden van omvang. Bij Rausa 9 krijgt hij de status van hoofdartikel...

Geen thema dat beter aansluit bij deze rubriek dan het 'Nacht & ontij'-thema van dit Rausa-nummer. Kranten brengen nu eenmaal de ergste misdaden en de zwaarste ongevallen in vette koppen en smeren de gruwelijke details over vele pagina's uit. Al dat leed en die ellende wordt gretig verslonden door de op sensatie beluste krantenlezer.

Dit donkere kantje van de menselijke aard is helemaal niet eigen aan deze tijd. Wie, net zoals deze rubriek doet, gaat speuren in oude kranten, merkt al snel dat ook vorige generaties krantenlezers ruimschoots voorzien werden van hun portie misdaad en miserie.

Ook inwoners van de Roosdaalse deelgemeenten haalden om de haverklap de krant als slachtoffer of, erger nog, dader van moorden, diefstallen en ongevallen allerhande. Uit deze schier onuitputtelijke voorraad 'nacht en ontij', verschenen in lokale kranten tussen 1850 en 1914, brengen we hier een eigennuttige selectie. Niet met de bedoeling om een volledig overzicht te maken of een zeer uitgebreide historisch onderbouwde vertelling te brengen van één of meerdere ophefmakende nieuwsfeiten uit de oude doos. Veeleer is het een pretentieloze illustratie van de vaststelling dat waar mensen samenleven, ook misdaden, conflicten en andere ellende veelvuldig voorkomen. Bovendien biedt het een summier inkijk in de zeden en gewoonten van die tijd.

Verrassend, of net niet verrassend genoeg blijkt ook dat de wereld meer dan honderd jaar later nog niet zo hard veranderd is.

Om een vlotte leesbaarheid van de tekst te garanderen, zijn de artikels omgezet naar het Nederlands dat we vandaag spreken. Bij de artikels staat om dezelfde reden geen vermelding van de datum waarop en de krant waarin het artikel verscheen, al kan deze lijst wel op eenvoudige vraag worden bezorgd.

De teksten zijn ook niet letterlijk overgenomen uit de krant. Ze werden, zonder de waarheid geweld aan te doen, herwerkt naar een meer vertellende toon voor het comfort van de lezer.

roofmoord

Zoals het een goede krant betaamt, schuift ook in deze bloemlezing het minder opwindende nieuws door naar latere pagina's en kopt de voorpagina het meest spectaculaire en lugubere nieuws: Een gruwelijke roofmoord!

De Pamelse beroepskrimineel 'Tist den beer' vermoordt bij een inbraak een herbergier uit Denderhoutem. De dader ontkent heftig, maar bijkomend forensisch onderzoek van de tanden van het slachtoffer, die flink van zich afbijt en bijtsporen op de dader achterlaat, bezegelt zijn lot. Ongetwijfeld was deze roofmoord 130 jaar geleden een zeer ophefmakende zaak in de regio. De kranten blijven er wekenlang over berichten en volgen de zaak op de voet tot en met de uiteindelijke veroordeling van de dader.

'Tist den beer' pleegt roofmoord op herbergier

Op woensdagochtend 18 maart 1885 blijven de vensterluiken van herberg Het Kanon in Denderhoutem gesloten. De herbergier en barbier Domenicus – Domien - Van der Stockt woont er alleen, en omdat de brave man sukkelde met zijn gezondheid zijn de burens dan ook snel ongerust. Het ergste vrezend, dringen ze het huis van hun buurman binnen. In de voorkamer naast de stoof vinden ze het lijk van 'Mientje', vermoord door talrijke slagen op het hoofd met een stomp voorwerp. Zelfs de tanden van het lijk zijn verbrokken, zo gewelddadig moet het er aan toe gegaan zijn.

Op de trap naar boven worden bloedsporen gevonden, net als op de koffer van Mientje die duidelijk doorzocht werd op zoek naar geld en waardevolle spullen. Al snel wordt dan duidelijk dat de herbergier slachtoffer werd van een laffe roofmoord. Afgaand op de lege druppelglazen die op tafel staan, denken de onderzoekers eerst dat ze met drie of vier daders te maken hebben. Na gesprekken met getuigen en klanten van de herberg, valt de verdenking echter op slechts één mogelijke dader.

Het is een wat schuwe kerel die al enige dagen in de buurt van de herberg rondzwierf. Op basis van het signalement dat verschillende getuigen geven van de verdachte, wordt drie dagen later - op zaterdagochtend 21 maart - in Pamel de 61-jarige werkloze Jan Baveghems, beter bekend als Tist den beer, gearresteerd. Baveghems heeft reeds een indrukwekkende lijst misdaden en jarenlange gevangenisstraffen op zijn naam staan, en is pas sinds januari terug op vrije voeten. Op zijn kiel vinden de onderzoekers bloedsporen en verborgen onder de dakpannen van zijn huis ontdekken ze ook een hemd met grote bloedvlekken.

Aan één van zijn vingers heeft Tist een diepe beetwonde. De volgende zaterdag wordt het lijk van de arme herbergier dan ook terug opgegraven. De onderzoekers nemen enkele van de verbrokkelde tanden weg om te controleren of de bijtsporen aan de vinger van Tist den beer veroorzaakt zijn door de tanden van het slachtoffer. In Denderhoutem ontstaat het (loze) gerucht dat later die dag Baveghems naar de herberg zal gebracht worden voor een reconstructie. Een ware volkstoeloop is het gevolg.

Dat de zaak de gemoederen blijft beroeren, is duidelijk. In de publieke opinie wordt de discussie gevoerd of veroordeelde misdadigers wel vervroegd vrijgelaten mogen worden. Eén krant schrijft:

één der geburen verzekerde ons deze week dat de vermoedelijke dader nog veroordeeld geweest is tot 99 jaar dwangarbeid. Waarom zulke inpenitente schurken loslaten?

Op maandag 15 juni 1885 begint uiteindelijk in het Assisenhof van Oudenaarde het proces. Maar liefst 22 getuigen uit Pamel en Denderhoutem komen hun verhaal doen. Hoewel de getuigen stellig beweren dat ze Jan Baveghems de avond voor de moord om 8 uur in de herberg zagen, blijft de beschuldigde zijn betrokkenheid bij de moord ontkennen.

Gerechtsgebouw Oudenaarde

Tijdens de ondervragingen komt Tist met zijn alibi echter steeds weer klem te zitten, en dus wijzigt hij zijn verklaringen tot negen keer toe. Bij een eerste verhoor beweert hij tot zes uur 's avonds in de herberg geweest te zijn, en zeker niet tot 8 uur 's avonds zoals de getuigen vertellen. Zich realiserend dat dit hem niet echt een sluitend alibi bezorgt, dist hij een ander verhaal op. Zo vertelt hij de rechter dan maar dat hij de avond van de moord niet in de herberg Het Kanon geweest is, maar met de trein van Aalst naar Denderleeuw spoorde. Nog later vult hij ook dat verhaal aan, wellicht omdat getuigen uit Pamel vertellen dat ze Tist de avond van de moord niet thuis gezien hebben. Tist beweert daarop hij dat hij de nacht van de moord in een korenveld heeft geslapen. Als de voorzitter van het gerechtshof repliceert dat hem dat toch wel onwaarschijnlijk lijkt, reageert Tist dat hij na zo vele jaren opgesloten te hebben gezeten in de gevangenis nu ook wel eens een nacht buiten wil slapen om de mooie sterrenhemel te bewonderen.

Het proces duurt uiteindelijk drie dagen. Woensdagavond 17 juni om 7 uur velde de rechter het verdict. Tist wordt veroordeeld tot de dood.

Helemaal op het einde van het proces laat de rechter aan Tist den beer nog weten dat hij binnen de drie dagen na dit vonnis in cassatie kan gaan, maar dat advies windt de veroordeelde moordenaar alleen nog meer op. Met zijn vuist op tafel slaand, reageert hij fel: 'Wat zou ik daar gaan doen? Ik word hier leugenachtig gemaakt en het zal daar hetzelfde zijn!'.

Moord

Naast de brute roofmoorden, vallen er veel vaker doden te betreuren door twisten in de kleinere kennissen- of familiekring. Vaak is dronkenschap de directe aanleiding voor de ruzie. Een frappant voorbeeld vinden we in **Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek**, waar een dronken man na een rondje doorzakken per abuis het huis van zijn buurman binnengaat en door de daaruit volgende twist overlijdt.

De droeve vergissing van een dronken 'eremijt'

De ongehuwde pachter Lowie Dierickx woont alleen in een huisje in Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek. Hij heeft weinig contact met de buurt en leeft als een wat trieste kluizenaar. Een krant schrijft over de man:

'Ge vindt wel droeve apostels bij de civiele eremijten'.

Op zaterdagmiddag 6 september 1890 komt Lowie flink aangeschoten thuis. In plaats van zijn roes te gaan uitslapen, stapt hij allicht per abuis en in een dronken waan het huis van zijn buurman binnen. Er volgt een hevige ruzie, en er dreigen slagen te vallen. De buurman neemt een eg vast om de dronken pachter af te weren. Bedoeld of onbedoeld, de eg treft Lowie een paar maal.

Op het eerste zicht zijn z'n kwetsuren niet al te erg, en Lowie druipt af naar zijn eigen stulpje. Hij laat zijn wonden niet meteen verzorgen. Dat had hij beter wel gedaan, want de volgende ochtend ligt hij dood in bed.

Even triest is de door drankmisbruik op de spits gedreven broedertwist die er in Borchtlombeek toe leidt dat de ene broer de andere broer vermoordt.

Broederhaat te Borchtlombeek

Twee zonen uit een Borchtlombeeks gezin dragen elkaar een dodelijke haat toe. Op maandagavond 22 februari 1897 gaat de jongste broer om 9 uur 's avonds naar bed. Zijn oudere broer komt om 1 uur 's nachts aangeschoten thuis. De broers delen niet alleen de slaapkamer, maar ook één bed en er volgt een zoveelste ruzie. De ouders worden gewekt door de ruzie en brengen de twistende broers tot bedaren. Helaas, pas liggen de ouders weer in bed of de ruzie laait opnieuw hevig op. Even later volgen hevige 'smartkreten'. De ouders vinden de jongste broer dodelijk gewond op bed. Zijn borst, schouders en buik zijn overladen met messteken. De oudste broer wordt aangehouden door het parket.

Niet iedere twist kent een even fatale afloop. Veel vaker, gelukkig maar, eindigt het verhaal met één of meerdere (zwaar) gekwetsten. Zo ook bijvoorbeeld bij een broedertwist in Strijtem.

Broederhaat te Strijtem

Op dinsdag 4 oktober 1910 steelt de 18 jaar oude Pieter Van Belle 80 frank uit de geldbeugel van zijn ouders om die tijdens de kermis te gaan verbrassen. 's Nachts komt hij beschonken en met lege geldbeugel naar huis en hij valt voor de gesloten deur in slaap.

Zijn 17-jarige broer Jozef is woedend over het schandalige gedrag van zijn oudere broer. De jongeman neemt een geladen jachtgeweer, komt vanuit zijn slaapkamer naar beneden en schiet op zijn broer die getroffen wordt in de arm. Jozef wordt ter beschikking gesteld van het parket, terwijl zijn gewonde broer woensdagochtend wordt overgebracht naar het hospitaal van Brussel voor verdere verzorging.

Nog erger wordt het wanneer onschuldige kinderen het slachtoffer worden. Niet eens zo lang geleden stond het ganse land op zijn kop na de aanhouding van pedofiele kindermisbruikers en -moordenaars als Marc Dutroux. Jawel, ook dit soort gruwelpraktijken vinden we in vergeelde krantenartikelen terug! In de 18de en de 19de eeuw werden Brusselse weeskinderen of kinderen die te vondeling gelegd werden, deels 'uitbesteed' aan de omliggende Brabantse plattelandsdorpen. De pleegouders kregen een vergoeding die kost en inwoon van het pleegkind moesten dekken. Deze vergoeding was voor sommige pleegouders boven alles de reden om een pleegkind in huis te nemen, eerder dan de bekommernis om het kind een goede zorg en een thuis te geven. Mee daardoor vielen er nogal wat sterfgevallen onder deze jonge pleegkinderen. Maar naast de mindere goede zorg, vielen ook kinderen te prooi aan misdadige figuren.

Kind mishandeld te Strijtem

In een veld te Strijtem (bij Sint-Kwintens-Lennik) wordt eind augustus 1894 een klein meisje, 'bestedeling' van de stad Brussel, door een inwoner van het dorp overvallen en op wreedaardige en schandelijke wijze mishandeld.

De kerel slaat op de vlucht wanneer de pleegouders van het arme kind, op zoek naar hun pleegdochter, er aan komen. Ze vinden het meisje in erbarmelijke toestand terug. Het blijkt al snel dat er weinig hoop is dat het kind nog gered kan worden. Omwonende boeren hebben de dader aangehouden en naar de gendarmerie gebracht.

Even droevig is wat een jong meisje in Pamel overkomt. Geconfronteerd met een ongewenste zwangerschap ziet ze geen andere uitweg dan het kind om het leven te brengen en snel te begraven. Een katholieke krant spreekt er begin augustus 1879 schande van!

Rampzalige wereldse dochter vermoordt pasgeboren kind

In Pamel wordt een jong meisje van 17 jaar, Maria Van der Straeten, er van beschuldigd haar pasgeboren kind vermoord te hebben om het daarna in de aarde naast haar woonst begraven te hebben. Zij is aangehouden door het Brusselse parket en naar een Brusselse gevangenis weggevoerd. Hoewel de krantenkop al duidelijk de afkeer van de journalist weergeeft, volgt na de pure beschrijving van de feiten nog een les in katholieke moraal als besluit van het artikel:

Het wordt zoo dikwijls gezegd en men gelooft het niet: de ondeugd heeft altijd een ongelukkig einde. Die veel lopen, moeten het zo bitter droef bekopen en brengen hun zelve en hun familie in diepe ellende.

Eugène Delacroix

Inbraak & diefstal

Uiteraard brengen kranten niet alleen afschrikwekkende verhalen over (pogingen tot) moord en misbruik. Er valt ook heel wat minder (?) 'misdadig' nieuws te rapen in onze gemeenten, inbraak en diefstal voorop.

Opvallend is het grote aantal krantenartikelen waaruit blijkt dat zo goed als alle Roosdaalse kerken en kapellen meerdere keren ongewenst bezoek over de vloer kregen. De offerblokken blijken een makkelijke bron van geldgewin te zijn en worden veelvuldig opengebroken. Een treffend voorbeeld vinden we in Borchtlombeek.

16-jarige dievegge rooft offerblokken leeg in Borchtlombeek

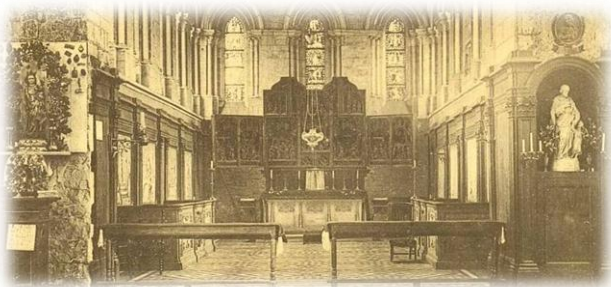
De wekelijkse hoogmis van zondag 25 juli 1886 is net afgelopen. De Borchtlombeekse parochianen verlaten de kerk. Een meisje van 16 jaar oud blijft in de kerk dralen tot de kerk leeg is. Van zodra ze de kust veilig acht, rent ze naar de offerblokken om die leeg te roven. Dat is echter buiten een paar attente parochianen gerekend die de dievegge kunnen betrappen terwijl ze in een offerblok graait naar de donaties van de voorbije hoogmis. Tijdens haar ondervraging bekent het meisje dat ze er al vijf jaar een broodwinning van maakt om de offerblokken in de kerken leeg te roven.

Uit andere artikels blijkt dat dieven die het wat listiger aanpakken en minder schade willen berokkenen aan de offerblokken, gebruik maken van een 'handig' hulpmiddel: met een geteerde stok vissen ze via de geldgleuf in de offerblok naar munten en papiergeld. Wie niet betrapt wordt, heeft op die manier wel de zekerheid dat zijn diefstal niet snel opgemerkt zal worden achteraf. Naast het snel 'verdiende' geld dat in offerblokken te vinden is, zijn ook de kunstwerken in de kerk een doelwit van dieven. Zo gaan in de fraaie kerk in Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek stoutmoedige dieven op jacht naar kunstschatten. Op slinkse wijze weten dieven de kerk binnen te dringen en het kunstige altaarblad buit te maken.

Buitengewone diefstal in de kerk van Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek

Op woensdagnacht 8 oktober 1913 slagen 'stoutmoedige' dieven er met valse sleutels in de wondermooie kerk van Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek binnen te raken. Ze gaan niet lukraak op zoek naar geld of andere makkelijk mee te nemen spullen, maar richten zich doelbewust op het stelen van het altaarblad. Een diefstal op bestelling?

Dit kunstig uitgebeitelde altaarblad dat het altaar van de Heilige Maagd versiert, is een werk van beeldhouwer Borremans die in de 15de eeuw in Brussel woonde. Het werk is van hout en beeldt negen tijdperken uit het leven van de Heilige Maagd uit. Een jaar geleden oogstte het altaarblad nog grote bijval toen het tentoongesteld werd te Brugge. Ondanks de omvang van het blad, 3 meter 30 hoog en 2 meter 64 breed, slagen de dieven er in het werk, dat van onschatbare waarde is, ongemerkt te ontvreemden.

Niet alleen kerken en kapellen zijn het doelwit van inbrekers. Ook fabrieken en huizen vallen ten prooi aan drieste inbrekers.

Gewapende inbraak in de melkerij St-Martinus te Strijtem

Rond 1 uur in de nacht van 12 augustus 1912 dringen kerels binnen in de melkerij St-Martinus in Strijtem. Ze zijn volop bezig het huis te plunderen wanneer ze verrast worden door M.J. Roelandt, werkman op de melkerij. De dieven lossen revolverschoten op de moedige man, maar Roelandt is niet onder de indruk en schiet terug met zijn geweer. Het geluid van de schoten wekt de burens, die toesnellen om te zien wat er aan de hand is. De misdadigers, die slechts enkele franken konden buitmaken, kiezen eieren voor hun geld en slaan op de vlucht. Waarschijnlijk heeft Roelandt één van de daders geraakt met zijn geweer, want er worden bloedsporen aangetroffen langs de vluchtweg van de inbrekers.

Woninginbraak in Borchtlombeek

Enkele duistere figuren houden de woning van de alleenstaande Joseph Meyts in Borchtlombeek al enkele dagen in de gaten. Wanneer de man op woensdag 8 december 1880 van 6 tot 7 uur 's avonds gaat kaarten in de naburige herberg, zien ze hun kans schoon. Hoewel het huis aan een brede straat staat waar constant volk passeert, dringen ze langs een venster de woning binnen en beroven Joseph van al zijn kleren, beddengoed, lijnwaad en zelfs van zijn koffer met al zijn eigendomstitels, geld, zakhorloge, hemden en ander gerief.

Gelukkig herinnert Joseph zich dat enkele dagen geleden twee bekenden, één uit Borchtlombeek en één uit Wambeek, bij hem aanklopten met een flauw excuus (een 'excusie van eenen niet' schrijft de krant). Hij legt het verband met inbraak en vraagt zich af of het flauwe excuus eigenlijk geen reden was om eens binnen te kunnen kijken in zijn huis. Hij deelt zijn vermoeden met de politie, die een huiszoeking uitvoert bij de twee mannen.

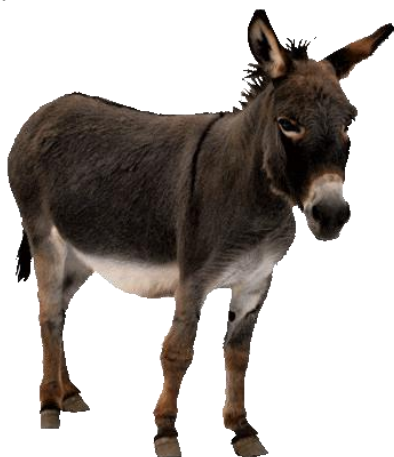
Bij de man uit Borchtlombeek vinden ze kledij van Joseph terug, bij de man uit Wambeek de vogelkooi die ook gestolen was. De politie speurt naarstig verder naar de andere gestolen voorwerpen.

Heel af en toe laat de krant in het midden of er effectief een diefstal gepleegd is. Zeker wanneer het dieren betreft, kan immers twijfel bestaan of het dier echt wel gestolen is. Evengoed kan het dier op eigen houtje besloten hebben een andere, groenere weide op te zoeken. Zo overkwam ook Martin uit Strijtem. Zijn relaas brengt onwillekeurig een fijne glimlach op de lippen.

Op zoek naar een Strijtemse ezel

Op een mooie zaterdag in augustus 1911 trekt Martin van Strijtem naar Brussel om er een kar en een ezel te kopen. Heeft de man de afmetingen van zijn schuur op voorhand niet goed opgemeten? Laat hij zich in Brussel verleiden tot een grotere aankoop dan eigenlijk voorzien en nodig is? In elk geval, wanneer hij 's avonds met zijn gloednieuwe aankoop terug thuis komt, moet hij vaststellen dat hij niet voldoende plaats heeft om ezel en kar binnen te stallen. Na wat wikken en wegen besluit hij de kar binnen te halen en het dier buiten te laten overnachten. Groot is echter zijn ontreddeing wanneer hij op zondagmorgen uit het vensterraam kijkt op zoek naar zijn ezel. Het dier is in geen velden en wegen meer te bekennen. De journalist sluit zijn artikel af met deze fijne conclusie:

Nu zoekt heel Strijtem achter de ezel van Martin. Of men hem vinden zal? Dat is de kwestie?

Verwoestend natuurgeweld

'Nacht en ontij' hoeft natuurlijk niet alleen synoniem te staan met misdaden. Ook de natuur kan verwoestend uithalen en ernstige schade berokkenen. Zo zorgt hevige zomerweer met felle bliksemschichten op 8 juni 1910 voor zware schade in Pamel. Opvallend hierbij is dat niet alle kranten er in slagen de ergste schade mee te geven aan hun lezers. Zo besteedt een krant slechts één enkele regel aan het bericht dat een aantal koeien doodgebliskemd werd te Pamel, terwijl een andere krant die op exact dezelfde dag verschijnt, stilstaat bij de alles verwoestende blikseminslag in de herberg De kroon op de Ledeberg-Dries.

In het midden de afspanning 'de Kroon' vóór de brand, links het meisjespensionaat.

Herberg De Kroon uitgebrand na blikseminslag

In Pamel stak de bliksem de herberg De Kroon in brand. Niets kon gered worden en de herberg werd met al wat zij bevatte ten gronde vernield.

Ongevallen

Heel veel auto's waren er voor 1914 uiteraard niet op onze wegen. Toch vallen er ook vele verkeersongevallen te betreuren, met nogal variërende schade. De ongevallen zijn vooral te wijten aan drie factoren: botsingen met de tram, ongevallen met paard en kar en ongevallen met de fiets.

De tram die over de steenweg Ninove-Brussel stoomt, is regelmatig betrokken bij een verkeersongeval. Zo ook op maan-dag 10 oktober 1910. Het ongeval is zo spectaculair dat verschillende kranten er over berichten. Dit laat toe de inhoud van de artikels in de verschillende kranten te vergelijken. Opvallend hierbij is dat kranten in die tijd, door hun manier van nieuwsgaren met beperkte communicatiemiddelen, wel vaker in eerste instantie de bal mislaan wanneer getracht wordt een juiste voorstelling van de feiten te geven. De concrete gegevens, zoals de naam van betrokkenen, tijdstip waarop het gebeurde, ... durven wel wat variëren naargelang de krant die je leest. Wie er oude kranten op naleest, moet hier terdege rekening mee houden!

Schrikkelijk tramongeluk te Pamel

Maandagvond 10 oktober 1910 heeft een vreselijk tramongeluk de streek in opschudding gebracht. De tram komt aan grote snelheid langs de sterke helling tussen Pamel en Meerbeke (Poelk) aange-stoomd. Net op dat moment rijdt de knecht van de bakkerij Rufin Van Gucht uit Liedekerke met paard en grote kar vanuit een aardeweg de steenweg op. Hij wordt verrast door de tram en een zeer geweldige botsing is onvermijdelijk. De kar wordt volledig in splinters vermalen, de broden vliegen alle richtingen uit. De voerman wordt bewusteloos op de straatstenen geworpen. Het paard is stervende en dient ter plaatste afgemaakt te worden. Over het tijdstip van het ongeval bestaan uiteenlopende versies. Eén krant meent dat het ongeval op maandagavond gebeurde, andere kranten melden dat het om de tram gaat die om 6 uur 's ochtends vanuit Brussel vertrokken was. Aangezien de kranten schrijven dat de broden bij de botsing in het rond vliegen, is het aan-nemelijk dat het ongeval inderdaad in de ochtendlijke duisternis gebeurde toen de broodronde nog moest beginnen. Ook over de identiteit van de zwaar gekwetste voerman bestaat wat onduidelijkheid. Eén krant heeft het eerst over August D'Hoe, 36 jaar oud, gehuwd en vader van 4 kinderen, maar spreekt later net als de andere kranten over het slachtoffer als Petrus Van Belle, gehuwd en vader van minderjarige kinderen, uit Liedekerke.

In elk geval is de toestand van de man bedenkelijk. Uitwendige kwetsuren zijn er als bij wonder niet, maar men vreest voor inwendige verwondingen. Hij wordt het dichtstbijzijnde huis binnengedragen, terwijl dokter Van Bever uit Meerbeke wordt opgeroepen om de man de nodige medische zorgen toe te dienen.

Een viertal dagen later komt een krant terug op het ongeval, met het heuglijke nieuws dat, als er zich geen verdere ver-wikkelingen voordoen, het slachtoffer in leven zal kunnen blijven. Jammer genoeg heeft niet iedereen zoveel geluk. Getuige daarvan het volgende artikel.

De Dender, rustig meanderend aan de rand van Pamel, is een bron van natuur-schoon. Maar met water in de buurt, is het gevaar op ongevallen met verdrinkingsgevaar natuurlijk nooit ver weg. Zo'n brute pech had ook 'koopman' Jan Kestens van Ledeberg, die door toedoen van zijn paard verdrong in de Dender.

Opgeschrikt paard werpt voerman in Dender

Begin augustus 1909 komt koopman Jan Kestens met paard en kar terug naar huis gereden vanuit Aalst. Bij het binnenrijden van Pamel schrikt het dier om een onbe-kende reden waardoor paard, kar en voerman in de Dender belanden. Een toevallig langskomende priester ziet het ongeval gebeuren en haast zich naar een wat verder aangemeerd schip om de twee schippers om hulp te vragen. Eén van de schippers handelt kordaat, neemt zelfs niet de tijd om zijn kleren uit te trekken en springt meteen het water in. Net wanneer hij op het punt staat Jan Kestens vast te grijpen, slaat het nog steeds zeer geagiteerde paard de hoeven uit en raakt het zijn meester midden op de borst. Een reddeloze Jan Kestens gaat meteen kopje onder. De schippers kunnen zijn lijk pas na twintig minuten zoeken aan wal brengen. Het paard daarentegen kan wel gered worden. Een paard als moorde-naar dus. Het arme dier was jammer ge-noug geen uitzondering. Ook andere dieren eisten wel eens mensenlevens. Zo was er in het begin van de zomer van 1910 een Pamelse koe die een jonge koewachter van het leven beroofde.

Geheimzinnige dood van een knaapje te Pamel

De baas van de 15-jarige koewachter, familienaam Herreman, vraagt de jonge knaap om de koeien in de weide te gaan controleren. Omdat het knaapje lang weg-blijft, gaat de patroon zelf op pad om te zien waar de jongen blijft. Tot zijn ontstel-tenis vindt hij het levenloze lijkje van de jongen in de weide, een stuk touw rond de hals gewikkeld.

Misdaad of ongeluk, daar bestaat geen zekerheid over. Al wordt de piste van een stom ongeluk meest waarschijnlijk geacht. De gendarmen van Ninove, die het onder-zoek leiden, veronderstellen dat het touw waarmee een van de koeien vastgemaakt was rond de nek van de jongen terecht kwam, waarna de koe het touw verder toedraaide.

Het hoeft niet altijd een groot dier van het genre paard of koe te zijn, om een dode-lijk ongeluk te veroorzaken. Een kat die de straat oversteekt, kan voldoende zijn om een ongeval met noodlottige afloop te hebben.

Dodelijk rijwielongeluk

Enkele jonge mannen uit Ninove fietsen op zondagmorgen 11 september 1910 door het dorpscentrum van Pamel. Ze zijn op weg naar Brussel om naar de (paarden)-koersen te gaan kijken. Plots stapt een kat doodgemoedereerd de straat op. Vyverman, de jongen die vooraan fietst, doet een wanhopige poging om het beest te ontwijken maar verliest bij dat manoeuvre de controle over het stuur. Hij valt met zijn hoofd op de grond en door een sche-delbreuk is hij op slag dood. Zijn kamera-den vallen over hem heen en komen er met min of meer erge verwondingen van af.

Niet alleen op de weg gebeuren ongeluk-ken. Ook in de Waalse mijnen zijn mijn-werkers uit onze gemeente aan de slag, en zijn kleine en grote ongelukken nooit uit te sluiten. In Maurage, een dorpje in Henegouwen tussen Bergen en La Lou-vière, op een kleine 80 km van Pamel, raakt een Pamelse mijnwerker kort na de jaarwisseling 1912 tijdens stutwerken bedolven onder het puin wanneer een mijngang plots instort.

Erge instorting te Maurage – Een mijnwerker van Pamel erg gekwetst

Woensdagnacht 10 januari 1912 zijn twee mijnwerkers in de mijnen van La Garenne bezig een gaanderij te stutten, wanneer die eensklaps instort. De beide mijnwer-kers raken bedolven onder het neerstor-tende puin.

Andere mijnwerkers die in de buurt aan het werk zijn, komen op het helse lawaai af en horen gekerm van onder de puinhopen uitkomen. De benen van één mijnwerker, Jan Hellinckx van Pamel-Ledeberg, steken gedeeltelijk uit het puin en zijn collega's slagen er dan ook snel in hem vrij te graven.

De onfortuinlijke man is zwaar gekwetst aan hoofd, handen en benen en klaagt over inwendige pijn. Toch is hij nog voldoende helder van geest om zijn werkmakkers aan te sporen de andere onder het puin bedolven mijnwerker te zoeken.

Het duurt echter vele uren voor ze de tweede mijnwerker terugvinden. Pas om 6 uur 's ochtends vinden ze het levenloze lichaam van de man terug. Hoofd en borst van de ongelukkige mijnwerker werden verpletterd door het vallende puin, waar-door er waarschijnlijk toch geen hulp meer had kunnen baten.

Hellinckx wordt terug bovengronds ge-bracht en na verzorging naar huis terug-gebracht voor verder herstel.

Nacht en ontij ... maar gelukkig niet altijd!

Moord, poging tot moord, twisten met al dan niet noodlottige afloop, natuurgeweld, verkeersongevallen en andere ongevallen, het kreeg allemaal een prominente plaats in de lokale kranten.

Tot zover deze eigenzinnige selectie – uit vele honderden artikelen – van momenten van pure ellende, noodlottig toeval, kortom 'nacht en ontij', in onze gemeente. Een mens zou bij al deze miserie voorwaar zelf wat neerslachtig worden. Gelukkig weerklonk ook heel vaak feestgedruis in onze gemeenten, en konden de inwoners hun hart hier aan verwarmen. Daarom, als tegengif voor alle ellende en om deze bloemlezing met een vrolijke noot af te sluiten, een 'feestelijk' artikel van eind oktober 1850.

Feestelijke klokwijding in Pamel

Enkele dagen geleden was er in Pamel de wijding van een gloednieuwe klok. Peter en meter zijn de 'hoogachtbare en edele graag Markgraaf de Mirepoix en zijn edele gemalin Mevrouw de Markgravin de Mero-de'. De inwoners wedijverden met elkaar om deze edele personen plechtig te ontvangen: cavalcade, praalwagens, triomfbogen, jaarschriften; niets van dit alles ontbrak er. De harmonie van Ninove en die van Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek hebben deze plechtigheid extra luister bijgebracht. De doorluchtige en voor de armen zo liefdadige familie heeft voor deze gelegenheid een mooie en kostbare monstrans aan de kerk van Pamel geschonken.

(BC)

En over klokken gesproken... **François van der Jeught**, een vriendelijke heer uit Mechelen schreef voor Rausa een boeiend artikel over een Strijtemse edelman die in Mechelen een klok bestelde.

De bestelling van een nieuwe klok bij *Peeter Van den Ghein*, klokgieter van Mechelen, door jonkheer Charles de Provin uit Strijtem in 1595

Vooraf

Bij het ontsluiten van de protocollen van de Mechelse notaris Charles Van der Meeren uit de periode 1589 – 1603, bewaard op het Mechelse Stadsarchief, kwam een contract aan het licht waaruit blijkt dat in 1595 jonkheer Charles de Provin uit **Strijtem** bij de Mechelse klokkengieter *meester Peeter Van den Ghein* een klok bestelde (1). Voor zover kon nagegaan worden is dit contract onbekend in de literatuur over klokken en beiaarden. In deze bijdrage bespreek ik dit aanbestedingscontract van 12 april 1595. De transcriptie ervan is als bijlage achteraan toegevoegd.

Meteen breng ik ook de klokgieter voor het voetlicht, een telg uit de familie Van den Ghein, die in de 16de eeuw als klokgieters haar bloeiperiode kende.

Het aanbestedingscontract van 12 april 1595

Op 12 april 1595 akteerde notaris Charles Van der Meeren in de herberg Sint-Jacob aan de Korenmarkt in Mechelen het aanbestedingscontract tussen jonkheer Charles de Provin uit Strijtem en *meester Peeter Van den Ghein* voor de levering van een nieuwe klok. Zij moest ongeveer 600 pond wegen (1 Mechels pond = 0,409 kg). De prijs ervan zou gerekend worden aan 40 rijngulden per 100 pond brons.

De klokgieter moest garanderen dat de klokspijs van goede kwaliteit zou zijn.

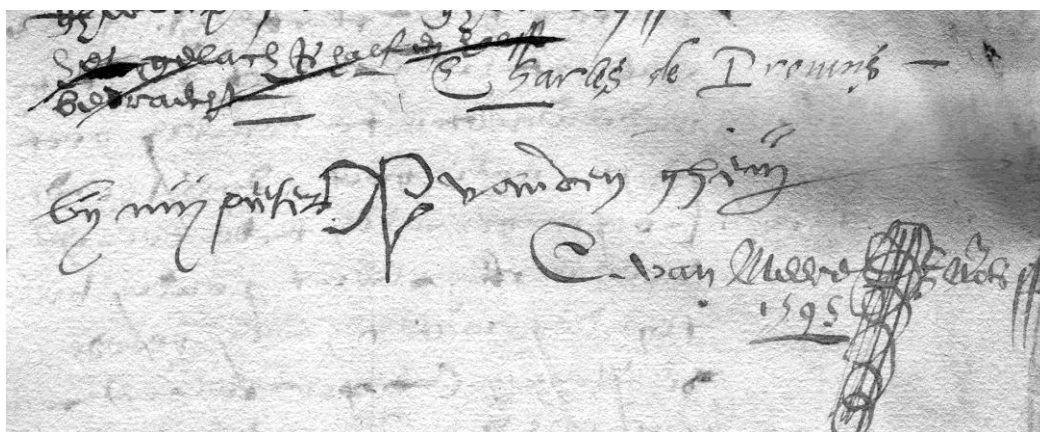
Charles de Provin zou onmiddellijk bij het afsluiten van het contract 40 rijnsgulden van de koopprijs betalen, wat ook gebeurde, zoals de notaris akteerde in de rand van de overeenkomst. Binnen de zes weken zou De Provin 120 gulden overmaken. Het saldo zou hij vereffenen wanneer het juiste gewicht van de klok zou gekend zijn. Hoe dan ook moest de prijs van nieuwe klok volledig vereffend zijn met Bamis (1 oktober) of uiterlijk op Allerheiligen 1595. De klokgieter engageerde zich om de klok te gieten tegen Sint-Jansmis (d.i. 24 juni). Beide partijen stelden zich persoonlijk borg met hun eigendom.

Mocht er tussen hen een geschil rijzen, dan zou de Grote Raad bevoegd zijn.

De Grote Raad was in het *Ancien Régime* het hoogste rechtscollege van de Nederlanden en zetelde in Mechelen.

De getuigen bij dit aanbestedingscontract waren Jan Verlinden en Adriaen Luijckens, beiden van Mechelen. Charles de Provin en Peeter Van den Ghein ondertekenden het aanbestedingscontract samen met de notaris.

Welke bestemming Charles de Provin aan de klok wou geven, vernemen we helaas niet uit het contract. We vernemen evenmin waar de klok moest geleverd worden. Het is enkel gissen of ze zou gediend hebben bijvoorbeeld voor het toenmalige kasteel van Strijtem of voor de kerk van Strijtem.

Handtekeningen onder het aanbestedingscontract van 12 april 1595 van Peeter Van den Ghein (met handmerk), Charles de Provins en de notaris. (S.A.M., notaris Ch. Van der Meeren, nr. 1.211, s.f^o)

De klokgieter meester Peeter Van den Ghein

Meester Peeter Van den Ghein - in de literatuur ook Peeter (II) Van den Ghein genoemd en met varianten in de schrijfwijze van de familienaam - was een telg uit de dynastie van Mechelse klokgieters, allen erfgenamen van Willem Van den Ghein. Willem was afkomstig van Goirle bij Baarle-Hertog. Hij werd gekochte poorter van Mechelen op 17 juli 1506 en zou de stamvader worden van een geslacht dat tot diep in de 20ste eeuw klokken zou gieten.

Hij was de oudste van tien klokgieters Van den Ghein in Mechelen. De meest succesvolle onder hen waren Willems zoon, kleinzoon en achterkleinzoon, die allen Peeter heetten. Die drie generaties goten tussen 1540 en 1615 klokken voor Aalst, Arnemuiden, Brussel, Diest, Edam, Lier, Mechelen, Monnickendam, Oudenburg, de abdij van Roosendaal bij Mechelen, Sint-Maartensdijk, Veere en Zierikzee.

Peeter (II) Van den Ghein was een zoon van Peeter (I) Van den Ghein (°ca. 1500 – †Mechelen, 14 maart 1561) en Anna Van Dyevoerden. Peeter (I) was een zeer verdienstelijk en veelzijdig gieter.

Vele van zijn klokken, bellen en vijzels zijn tot op vandaag bewaard gebleven. Ze zijn bijzonder mooi, zowel wat hun vorm als hun versiering betreft. Zijn bellen en klokken werden destijds geprezen om hun zuivere klank. Zijn faam reikte tot in Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Zweden, Groot-Brittannië en Spanje...

Peeter (II) Van den Ghein nam na het overlijden in 1561 van zijn vader Peeter (I) zijn atelier over aan de Hoogstraat in Mechelen. Jan (II) Van den Ghein (†Mechelen, 1573), de broer van Peeter (II), ging aan de slag in de gieterij aan de Oude Brusselstraat. Hij zou naast klokken ook artilleriesstukken gieten. Peeter (II) Van den Ghein was kort voor 1553 gehuwd met Elisabeth Smeyers alias Wage-mans. Hun gezin telde zeker vijf dochters en vier zonen. Antoon zou op zeer jonge leeftijd overlijden; Peeter (III), Hendrik en Jan (III) zetten de klokkengieterstraditie verder. Hun zuster Joanna Van den Ghein huwde in 1590 met Peeter (I) De Clerck, een kopergieter van Mechelen.

Na het overlijden in 1575 van zijn moeder Anna Van Dyevoerden nam Peeter (II) zijn intrek in zijn ouderlijk huis *De Swaene* aan de Hoogstraat.

De klokken die Peeter (II) Van den Ghein goot waren harmonieus, mooi en versierd met een fries, d.i. een opschrift rondom de klok met decoratieve elementen. Van hem zijn ook een aantal vijzels, tafelbellen, ijkmaten en andere koperen voorwerpen bekend. De reputatie van Peeter (II) Van den Ghein reikte tot in Duitsland en Spanje.

Op het einde van zijn leven had hij problemen met zijn ogen. Op 24 januari 1598 overleed hij aan de pest in zijn huis aan de Hoogstraat. Drie dagen nadien werd hij begraven.

In hun publicatie over de Mechelse klokkengieters vermeldden Marc Van Bets en Karine Decoster 89 klokken en klokjes van *meester Peeter Van den Ghein* in de periode 1563 – 1597. Samen met de zes klokken die dr. Eugeen Van Autenboer opnam in zijn bijdrage uit 1954 over de Mechelse klokken, zijn momenteel in de

literatuur 95 (beiaard)klokken en klokjes van Peeter (II) Van den Ghein bekend.

Ze waren o.a. bestemd voor de Sint-Jacobskerk van Antwerpen, de Sint-Gummaruskerk van Lier, de Zwartzusterskapel in Leuven, de lakenhalle van Diest, het belfort van Aalst, de Sint-Michielskathedraal van Brussel, voor de Sint-Martinuskerk van Halle, in Mechelen voor de kerk van Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijle, de Sint-Rombouts-kathedraal en de Sint-Janskerk, voor de H. Mariakerk in Hoorn, de kerk in Koudekerke, Arnemuiden, Oude Tonge, Oudelande, Oudorp, Sas van Gent, Follega en Veere in (nu) Nederland, voor de St.-Maria Magdalenakerk in Marne / Ditmarschen en de evangelische kerk van Edemissen (Duitsland), voor het stadhuis van Rye en voor de parochiekerk in East Kilbride (UK), en voor de San Lorenzokerk in Madrid (Spanje).⁽²⁾ Aan deze indrukwekkendelijst kan nu de klok toegevoegd worden die jonkheer Charles de Provin op 12 april 1595 bestelde.

Nawoord

In zijn bijdrage over de Mechelse klokken schreef dr. Eugeen Van Autenboer: *Groot was de faam, die de Mechelse klokgieters van in de 15de tot in de 17de eeuw in onze gewesten en ook buiten de grenzen genoten.... Het is een onmogelijke opgave een volledige lijst van al hun produkten op te stellen.... Hoe grondiger de archiefdepôts werden doorzocht, hoe langer werd de lijst der Mechelse klokken...⁽³⁾*

De protocollen van de Mechelse notaris Charles Van der Meeren, bewaard op het Mechels Stadsarchief, werden pas ontsloten. Het aanbestedingscontract dat hierdoor aan het licht kwam tussen jonkheer Charles de Provin uit Strijtem en *meester Peeter Van den Ghein*, klokgieter van Mechelen, illustreert en bevestigt wat Van Autenboer in 1954 schreef. En dankzij dat contract wordt nu de geschiedenis van Strijtem verder aangevuld en verfijnd...

Mechelen, 8 oktober 2014.

François van der Jeught

Op heeden twaelfsten daghe der maendt van April xv^e vijftnegentich in presentie van mij openbair notarius ende den ghetuijghen naerghescreven is ghecompareert in propren persoone jonckheer Charles de Provin woonende inden dorpe van Strijtem, landt van Gaesbeke, heeft bekendt ende bekendt midts desen bestaeijt thebbene aen meester Peeter van den Gheijne, ende de voornoemde Van den Gheijne heeft bekendt aenveerdt thebbene te maecken zeker clocke, zwaer van gewichte omtrent zes hondert pondt ghewichts ende daertoe te leveren goet leverbaer stoffe ende goet, dijes werdt de voornoemde cooper gehouden ende belooft te betaelen voer elck hondert ponden veertich rhensgulden teijnden mate teijnden ghelde. De voornoemde De Provin cooper belooft comptant te betaelen de somme van veertich rhensgulden (in de rand: welcke voorscreven veertich rhensgulden in onse presentie ghetelt zijn gheweest), binnen zes weecken een hondert twintich gulden ende de resterende somme dije bevonden zal wordden de voornoemde clocke te bedraghen belooft de voornoemde Provijn te betaelen te Bamisse naestcommende, emmers te vollen betaelt t'Alderheijlighen, de voornoemde Van den Gheijne belooft ende werdt gehouden de voorscreven clocke vulmaect thebbene Sint Jansmisse naestcommende. Tot versekertheit van thundt voorscreven hebben de voornoemde De Provijn ende Van den Gheijne verobligeert heurlieder persoonen ende goederen, have ende erfve, present ende toecomende, hen submitterende ter cohertie van alle rechteren ende specialicken voer mijnen heeren van den Grooten Raede alhier, met renunchiatie van allen exceptien daermede de voornoemde comparanten oft ijemandt van hen in prejuditie van desen eenichssins zouden moghen oft konnen behelpen.

Aldus ghedaen te Mechelen ten jaere ende daghe voorscreven in Sint Jacobs daerbij present ende over waren discrete persoonen Jan Verlinden ende Adriaen Luijkens beide insetene deser stede als getuijgen hier over gheroupen ende ghebeden. (Werd doorstreept: het gelach is half en halffe bedraecht)

Handtekeningen van *Charles de Provins*, *Peeter Van den Ghein* (met handmerk) en van notaris *Charles Van der Meeren*.

1- Stadsarchief Mechelen, notaris Ch. Van der Meeren, nr. 1.211, s.f°, 12 april 1595. Omdat de klokgieter het contract ondertekende met *Peeter Van den Ghein* (en met zijn handmerk), wordt in deze bijdrage zijn familienaam consequent in deze schrijfwijze vermeld.

2- ROMBOUTS, *Zingend brons. 500 Jaar beiaardmuziek in de Lage Landen en de Nieuwe Wereld*, Leuven, 2010, p. 102 – 104 en 175.

M. VAN BETS & K. DECOSTER, *De Mechelse klokkengieters*, Mechelen, 1998, p. 45 – 49 en 54 – 57.

E. VAN AUTENBOER, *Mechelse klokken*, in *Bijdragen tot de geschiedenis*, Antwerpen – Gent, 1954, reeks III, jaar VI, nr. 3: een kleine klok in 1567 voor Brussegem (p. 136), een klok voor Malderen in 1592 (p. 152), een klok in 1590 voor het klooster van Muizen in Mechelen (p. 152), voor Oudenaarde (aanbestedingscontract d.d. 29 maart 1597 met Peeter (II) Van den Ghein en zijn zoon Peeter), (p. 157), voor de kapel van “Lenneke Mare” in Sint-Lambrechts-Woluwe in 1597 (p. 161) en in 1584 voor het klooster van Korsendonk, grondgebied Oud-Turnhout (p. 163).

3- E. VAN AUTENBOER, o.c., p. 129.

Tragische autobotsing

Wanneer ik aan mijn schrijftafel zat en voor de zoveelste maal naar die vergeelde foto keek, overviel me telkens opnieuw een gevoel van onbehagen. De dramatiek die het verwrongen metaal uitstraalt prikkelde mijn nieuwsgierigheid en maakte me zelfs onrustig. In mijn gedachten hoorde ik de passagiers roepen en huilen, rook ik de geur van lekkende olie en benzine en proefde ik de smaak van warm bloed.

Ruim een jaar lag deze foto hier rond te slingeren en even lang achtervolgden mij deze vier vragen: wanneer, waar en hoe gebeurde het ongeluk en wie was de eigenaar van het voertuig?

Voor de datering baseerde ik mij op twee elementen: ten 1ste de auto, ten 2de de maker van de foto. Wie vandaag de auto neemt en de weg op moet, zet maar beter de radio aan. De verkeersinfo helpt de bestuurder door het steeds drukker wordend verkeer. Hij loodst je langs ellenlange files en wegenwerken. "Verkeersinfarcten en ongelukken zijn alledaagse kost" zou Jeroen Meus zeggen, "het is een beetje zoals wortelstoemp: de patat kan niet zonder de wortel". In de periode van het bewuste ongeval was het verkeer op de steenweg slechts een fractie van vandaag. Als we zien hoe zwaar het voertuig gehavend is, moeten we wel besluiten dat het om een zeer hevige klap ging.

Toch kon ik genoeg aanwijzingen verzamelen om te achterhalen over welke wagen het ging: een Citroën 8 van rond 1935. Een advertentie in 'De Volksstem' leert ons hoeveel men moest ophoesten voor een dergelijke 'chique' voiture. De kostprijs bedroeg toen al vlug 30.000 Bfr.(€ 740). Bedenk dat een arbeider toen zo'n 60 Bfr.(€ 1,50) per dag verdiende en je beseft meteen dat een Citroën 8 niet voor iedereen was weggelegd. Puzzelstuk 1 was gelegd.

De fotograaf vinden was veel makkelijker. Als Roosdaalse inwijkeling moest ik noodgedwongen op zoek naar hulp. Die lag voor de hand: mijn 'speurgenoot' is Raymond Evenepoel die me de foto bezorgde.

Het is één van de vele tientallen merkwaardige foto's die we recupereerden uit de verzameling glasnegatieven van Raymonds vader, de Pamelse fotograaf Victor Evenepoel.

Over de plaats van het gebeuren waren we het roerend eens: het voorval had zich ongetwijfeld ergens in Pamel afgespeeld, gezien de woonplaats van de fotograaf. Die moet wel een heel goede reden gehad hebben om zijn 12 kg wegende fotoapparaat achter op zijn fiets te binden en vanuit de Piezelstraat naar het wrak te fietsten. Het was hoogst ongewoon dat zich dergelijk fenomeen voordeed en bijgevolg was zijn nieuwsgierigheid danig geprikkeld.

Het volgende mysterie dat we moesten ophelderen was te weten komen waar precies en wanneer het ongeluk gebeurde. Om de precieze locatie te achterhalen werd de foto vergroot, zodat de details beter zichtbaar werden..

Voorover gebogen en met vergrootglas in de hand, als een echte Sherlock Holmes, speurde mijn kompaan naar verschillende aanknopingspunten die hem naar de juiste plek konden leiden. Met uitzondering van de auto zelf waren er drie elementen die zijn aandacht trokken. Het huisje volledig rechts, een reclamebord voor motorolie 'Essolube' linksboven de auto en ten slotte de elektrische bovenleiding van de tram op de achtergrond.

Zijn conclusie was vrij vlug gemaakt: de foto werd met zekerheid genomen op de Ninoofsesteenweg. Ook had hij een sterk vermoeden van de plaats waar de auto stond. We gingen ter plaatse een foto nemen. Met de hulp van fotoshop projecteerden we de verhakkelde auto in de huidige situatie en ons vermoeden werd bevestigd! De oude Citroën stond waar nu de textielwinkel Pajotex staat (vroeger de garage *Van Der Elst*)

Raymond herinnert zich deze plaats als een van de eerste tankstations. Het was voor hem zelfs een herkenningspunt waardoor hij wist dat hij aan de volgende tramhalte moest afstappen. Er bleven nog een aantal vraagtekens over: wie was betrokken bij het ongeval en wat waren de gevolgen.

"Op het internet kun je alles vinden" zegt men tegenwoordig. En jawel, op een site waar je gericht in oude kranten kunt snuisteren vonden we de sleutel.

Na lectuur van volgend bericht konden we ons een beeld vormen van de tragische gebeurtenis.

TRAGISCHE AUTOBOTSING TE PAMEL

Te Pamel zijn Dinsdag avond 11. twee hernaautos op elkaar gebotst. De auto van den H. Morisson, cigarenfabrikant te Geeraardsbergen, werd gansch verbrijzeld, wyl de H. Morisson ernstig ward gewond, evenals een zijner dochtertjes, wyl een ander dochtertje op den slag werd gedood en half uit den auto hing. De tweede auto nam de vlucht. Hij wordt ijverig opgespoord.

23 maart 1937 was een koude maar zonnige dinsdag vóór Pasen. In de late namiddag van 23 maart 1937 reed mijnheer Morisson van Brussel naar Geraardsbergen. Hij had een zakelijk onderhoud gehad in Brussel en omdat het paasvakantie was mochten zijn beide dochtertjes de uitstap meemaken. Nu reden ze welgemeed terug naar huis, naar Geraardsbergen waar vader een goed draaiende sigarenfabriek leidde. Ter hoogte van Pamel liep het plots mis. Had de ondergaande zon zich verblindend weerspiegeld op de gladde kasseistenen, had de tegenligger een verkeerd maneuver uitgevoerd, wie zal het zeggen. Wat we zeker weten is dat een onbekende bestuurder met grote snelheid achteraan inreed op mijnheer Morisson. De gevolgen waren vreselijk. De zware Citroën werd totaal verhakkeld, de vader sloeg met zijn hoofd door de voorruit en zat gekneld in het verwrongen koetswerk; ook zijn ene dochtertje lag zwaar gewond in de plooiën van het ijzerwerk, het andere kind werd half uit de wagen geslingerd en stierf ter plekke. De chauffeur van het aanrijdende voertuig kreeg zijn gehavende auto weer op gang en snelde er lafhartig vandoor...

Hoe het vader en dochter verder is vergaan weten we niet, evenmin of de pleger van het vluchtmisdrijf ooit werd gevat. Maar de mijmeringen bij deze bijzondere foto doen ons nog maar eens nadenken over de zware tol die het verkeer eist. Vandaag, maar ook al tachtig jaar geleden.

Jan De Mont

De Citroën 8 uit 1932

Heemkundige **Gerard Van Herreweghen** zou in november 2014 honderd jaar geworden zijn. Dit was voor **Erfgoed Rausa** en **Davidfonds Roosdaal** een aansporing om een tweedelige bloemlezing te maken van oudere artikels over Pamelse huizen en hoven. Het afsluitende *Deel 2* werd voorgesteld op de boekenbeurs van Davidfonds Roosdaal. er zijn nog enkele exemplaren over. Wie zich dit boek wil aanschaffen stuurt best een mail naar rausa@skynet.be of laat het ons telefonisch weten op 054 32 33 64. Huizen en hoven Deel 2 kost € 20-

gebundelde artikels van
Gerard Van Herreweghen
deel 2

Extranummer Davidfonds-Klokje 2014
Davidfonds Roosdaal en Erfgoed Rausa

E vrieëd aksedent

Het overkomt ons allemaal wel eens dat we ons ergeren aan het steeds toenevende verkeer. Wie heeft er al niet eens gesakkerd op een roekeloze automobilist, of een peloton zondagscoureurs die tegen lichtsnelheid het fietspad onveilig maken. Lang geleden, toen er nog geen sprake was van files of aerodynamische koersfietsen gingen Miel en Sus ook een toerke maken in ons vertrouwde Pajottenland.

"Sus, go je mee bè ons tètje Bertha? Z'eit aun ons moeder lauten weten dat in eë of bloemkieëlen ston, a zoeë dik da 't er pecies ne kleine moet ooët kommen. We kin'n ze mé onze velou gon aul'n."
"t' Es goed, ik pak derrèct mè masjin van onder de loezje en we zèn weg."

Miel en Sus vertrekken samen richting tante Bertha.

"Verdore Sis, mé wat een masjin zè je gouè op gank jong? Dat es pesies ieënen van ooët de jouren stillekes. 't Es nog ieën mé e klassjement."
"Ik em douène gekregen van Fil van Zakes. E moest em ne mieë emmen want è eit em nen otto gekocht. Amai en wat een koesj jong: ne mèrsedes. Ieënen mé vouèf vetess'n en krommèen barsjokken."
"Ne mercedes! Douènen moet er oeëk goed inzitt'n. Wouèlen rouèn nog altouèd mé ons NSU-ken. En dat ratj oeëk! En goed! Mou ja, ge wétj wa da de mensjken zeggen: nen ezel skatj nie as op dezelfde'n oeëp. Allei verooët, lank genoeg gedsjterd, we zèn weg."
"Wacht jong, zoeë rap niet! Mè verzet staut nog in derde. Ik krouèg mén pedall'n niet rond. We zenjn'n ieëst e wad al beneen af rouèn, tein kannek gemakkelèkker va vetès verander'n."

Genietend van de Pamelse natuur rijden Sus en Miel 'langs berg en dal'.

"Zeg, Miel, wou go je gouè dè bloemkieë insteken jong? G'éty gieën kabas mee."

"'k Kan ze toch onder mèn poerbagaasj steken. Da za wel aven tot asse men tooës zèn."

De tocht gaat over de beruchte kasseistenen.

"Jawadde, a zèkken mottige kassouè-en dat ie liggen, ie kindje aë nek nog op breken. Op de Brusselstraut dau emme ze ne skoeënen asfalt gegoot'n. Dau meegde nog mee nen platten band rouèn, 't es of dagge over een tapouèt ratj. Ie zittje elke kieë op aë zjant aske over ne stieën ratj."
" 't Leit ie tein nog vol mé koeie-stront'n oeëk. Ge kintj zien da de boer'n élen koeien van de wouè g'holtj èmmen. Ge kintj z'ooëtspeer'n wou da ze vertrokken zèn en wou da ze nau toe gegaun zèn!"

En aan Pamelse wegen zijn ook al eens gebreken ...

"Past op! Ne pit! Sis, pas 't op! Loenkt veer'n a!"

Sus probeerde nog wel aandachtig te zijn, maar zijn reactie kwam te laat. Zijn voorwiel glijdt onder hem weg en hij schuift zijn fiets achterna, richting gracht. Zijn snelheid neemt af maar de wrijving tussen hem en de stenen is onvoldoende om tijdig tot stilstand te komen. De zwaartekracht doet haar werk en Sus tuimelt met fiets en al de gracht in.

"Eit aë velau èm zieë gedaun?"
"'k Weet et nie, mau ik paas van nie, allei, 'k oop van nie of Fil van Zakes za van zèn oeëren mauken as'n da gaut te weten kommen."
"Wacht ik zal èm ooët de beek trekken."

Ik kan zoesjt aun de gedong. Sus jong, wat is da! A foersj is grat opgestékt. Zie ne kieë: aë gardeboe is oeëk kapot. En d'élty van a réjongs zèn gebroken. G'éty sjans da ge gieën freis étj of douè zonnj oeëk paraplie gestaun emmen. En aë band oppoempen zi je oeëk ne mieë moet'n doen want van dè sjapap is da tjoepken afgebroken. En oe ist mé a?"
 "Mé mouè? Nie goet! Ik ben mé mèn smoel recht in da beekwauter gedoken. Ik kan zoeë rieken mé welk waspoeier da ze ie in de gebier'n wasken. En al de beekviskes van gieël Paumel zitt'n in mènnek nek. Kom trek 't er mè ooët..."

Miel reikt de helpende hand.

"Aaaah!!"

"Oe aaah? Wat is't na?"

"Mèn'n n'noesel! Ik kan op mènne voet nie staun! Ik paas da mènnek n'noesel gebroken is!"

"Verdoemme Sis, mé a komde oeëk altouèd iet tegen! Kinjde gouè na noeët ne kieë nie normaul doen! Ik zeg a nog da ge moetj nevest dènnen pit rouèn! Nieë menieër ratj mé zènnen kop in de loecht in plosj van nau de grond te loengken."

En van het een kwam het ander...

Gotj in 't vervolg zelf achter a bloemkieël è jong!"

"Lieërt gouè ieëst per velau rouèn! Ge kintj nog mé gieën drouèwieler rouèn en ge paast da ge mé ne groeëte velau kintj rouèn. Ge kintj er maskien klein wielekes laut'n aun zetten, tein kinj de nie vallen!"

"Och joengen. Gouè paast oeëk dagget zètj. 't Es nie oem dagge ne velau ètj mé vetess'n da ge moetj paaz'n dagge mieër zètj as een ander. Oe zitjn't jong go je mè d'er nog ooët aul'n of wad es't. Moennek ie wettel skiet'n!?"

En Miel helpt Sus uit de gracht.

Rausa jrg.2, nr 9 Blz. 22

"Allei wat is't na mé aë n'noesel? Kinjde op aë voet na staun of oe zitjn't"

"k Paas wel, 't is al ewa beiter."

"Kom zètj a vanachter op mèn poerbagaasj. Ik zal a nau rooës vier'n."

"En mènne velou?"

"Lotj douènen mau liggen. Ze zènj'n em nie kommen pikken, è es nog zoesjt goe vé oud ouèzer. Fil van Zakes za nog wel ieënen in rezerf emmen zeker!"

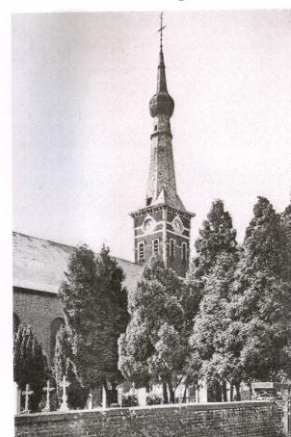
"En dè bloemkieël tein?"

"Dè bloemkieël? Lotj douè nog mou wa bè a tèntje Bertha staun, ge kintj noeët nie weet'n da 't er ne klein'n ooët komt."

Marc Muylaert

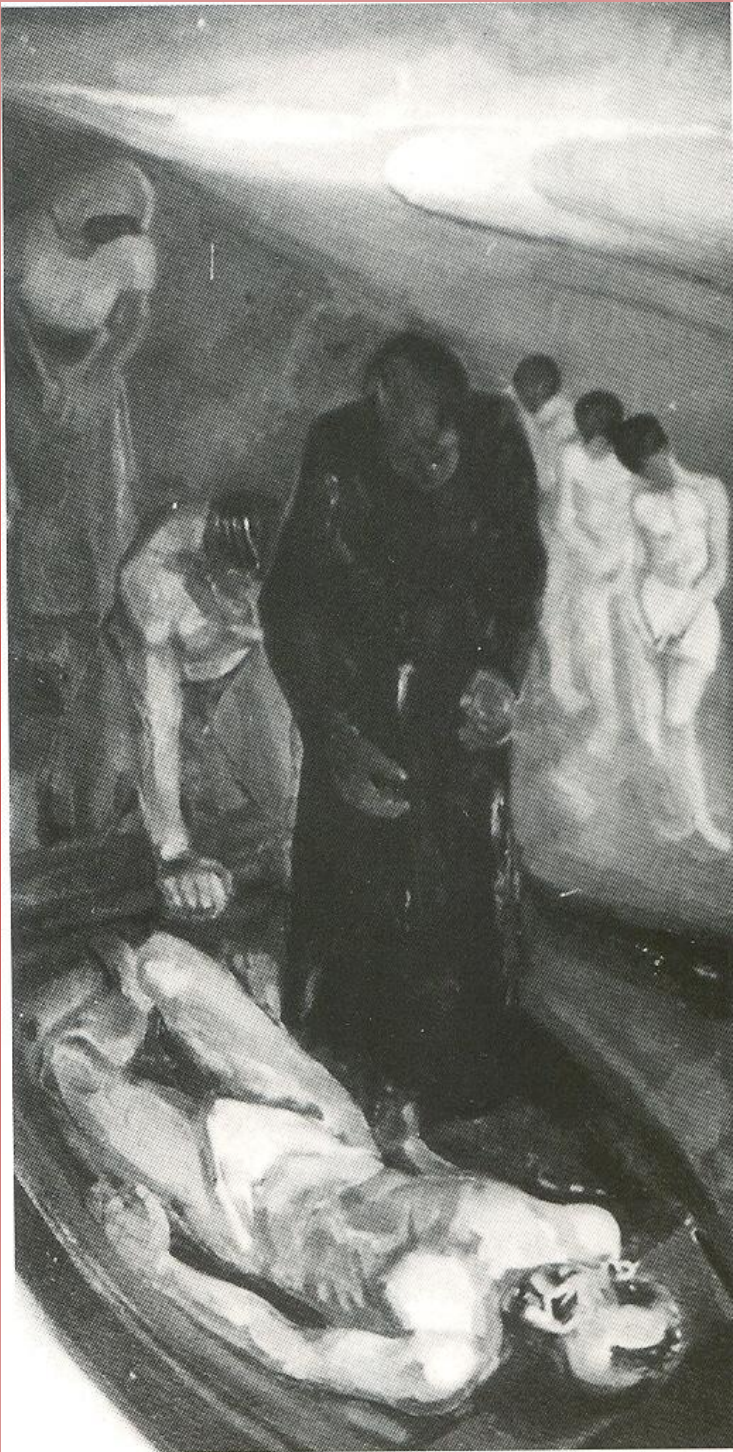
Het gesloten kerkhof van Strijtem

'MENS GEDENK BIJ 'T UUR DAT SLAAT,
'T EINDE KOMT 'T ZIJ VROEG OF LAAT'

Luc Van Liedekerke

De nieuwe publicatie van
Luc Van Liedekerke!
 Bestellen op tel. 054 26 00 37

Leo 'Loken' De Vidts uit de Piezelstraat was een goed zwemmer. Toch liep er iets mis toen hij op een zomerdag van het jaar 1936 onder een boot op de Dender wou doorzwemmen. Toen men hem aan land kon trekken was hij al overleden. Tussen het toegestroomde volk stond toen ook de 16-jarige Maurits Van Saene. Deze getalenteerde jongeman, die later zou uitgroeien tot een boegbeeld van zijn schildersgeneratie, werd zo geraakt door de dramatische gebeurtenis dat hij er dit schilderij van maakte.

Tragisch detail: op 2 oktober van datzelfde jaar brandde ook de woning van de weduwe volledig af. Totaal ontredderd bleef ze achter met haar twee zoontjes...

In Rausa 1 van de volgende jaargang richten wij onze focus op belangwekkende schilders die iets met onze gemeente te maken hadden. Dan gaan we dieper in op leven en werk van Maurits Van Saene

advertentie

Ninoofsesteenweg 88A
1760 Roosdaal
0498 12 15 54

HELENE
SCHOONHEIDSINSTITUUT

HOUVANJEHUID.BE

Hélène Badts
Zaakvoerster

info@houvanjehuid.be

ENVIRON

Beschikbare arrangementen:
Specialisatie gelaatsverzorging,
huidverjonging en huidverbetering

Wimperlifting, laserontharing, permanente make-up, gelish, ontharingen, arrangementen, workshops make-up enz.

Meer informatie: www.houvanjehuid.be

